

УДК 336.71

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ І ОЦІНКИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА**Турило А.А.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ДВНЗ «Криворізький національний університет»**Турило А.А. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки капіталізації підприємства.**

У статті удосконалено теоретико-методологічні засади визначення сутності капіталізації підприємства. На основі аналізу доробок вітчизняних та зарубіжних вчених запропоновано основні постулати в дослідженні категорії «капіталізація підприємства», які трактують її як об'єктивну економічну категорію, що проявляється тільки в розвитку підприємства, є динамічною величиною, представляє собою процес, має свої особливості і є складовою загального процесу розвитку підприємства. Запропоновано авторський підхід до визначення поняття «процес капіталізації». Розроблено методологію дослідження сутності капіталізації і її місця в загальному зростанні ринкової вартості підприємства, згідно якої виокремлено процес капіталізації та процес зміни рівня ринкової вартості підприємства, не пов'язаний з капіталізацією. Розглянуто теоретико-прикладні основи визначення результату капіталізації (величини зростання ринкової вартості підприємства за рахунок капіталізації) як різниці між загальною величиною зростання ринкової вартості підприємства та величиною зміни ринкової вартості підприємства під впливом чинників, незалежних від діяльності підприємства. Запропоновано також підхід до розрахунку результату капіталізації як суми величини зростання власного капіталу підприємства та величини зростання гудвілу підприємства.

Виходячи з визначення процесу капіталізації як керованого процесу, що здійснюється в межах підприємства за рахунок впливу на чинники, що є керованими, запропоновано трактування поняття «процес капіталізації підприємства» як процесу управління вартістю, в результаті якого початкова вартість приносить з часом додаткову вартість і формує в підсумку нову вартість підприємства.

Турило А.А. Теоретико-методологические основы определения сущности и оценки капитализации предприятия.

В статье усовершенствованы теоретико-методологические принципы определения сущности капитализации предприятия. На основе анализа разработок отечественных и зарубежных ученых предложены основные постулаты в исследовании категории «капитализация предприятия», которые трактуют ее как объективную экономическую категорию, которая проявляется только в развитии предприятия, является динамической величиной, представляет собой процесс, имеет свои особенности и является составляющей общего процесса развития предприятия. Предложен авторский подход к определению понятия «процесс капитализации». Разработана методология исследования сущности капитализации и ее места в общем росте рыночной стоимости предприятия, согласно которой выделены: процесс капитализации и процесс изменения уровня рыночной стоимости предприятия, не связанный с капитализацией. Рассмотрены теоретико-прикладные основы определения результата капитализации (величины роста рыночной стоимости предприятия за счет капитализации) как разницы между общей величиной роста рыночной стоимости предприятия и величиной изменения рыночной стоимости предприятия под воздействием факторов, не зависящих от деятельности предприятия. Предложен также подход к расчету результата капитализации как суммы величины роста собственного капитала предприятия и величины роста гудвила предприятия. Исходя из определения процесса капитализации как управляемого процесса, который осуществляется в пределах предприятия за счет влияния на факторы, которые являются управляемыми, предложена трактовка понятия «процесс капитализации предприятия» как процесса управления стоимостью, в результате которого начальная стоимость приносит со временем дополнительную стоимость и формирует в итоге новую стоимость предприятия.

Turilo A. Teoretiko-methodological bases of determination of essence and estimation of the enterprise capitalization.

Teoretiko-methodological principles of determination of essence of the enterprise capitalization of are improved in the article. On the basis of analysis of developments of domestic and foreign scientists basic postulates are offered in research of category «capitalization enterprises», which interpret it as an objective economic category, which shows up only in development of enterprise, is dynamic a size, is a process, has the features and is making general process of the enterprise development. The author going is offered near determination of concept «Process of capitalization». Methodology of research of essence of capitalization and its place is developed in general growth of market value of enterprise, which the process of capitalization and process of change of level the market value of enterprise is selected in obedience to, unconnected with capitalization.

The teoretiko-applied bases of determination of result of capitalization (sizes of growth of market value of enterprise due to capitalization) as differences are considered between general the size of growth of market value of enterprise and in size changes the market value of enterprise under act of factors, independent of activity of enterprise.

Offered approach also as sums of size of growth of property asset of enterprise and size of the enterprise gudvil growth to the calculation result of capitalization .

Coming from determination of process of capitalization as guided process, which is carried out within the limits of enterprise due to influence on factors which are guided, interpretation of concept «Process of the enterprise capitalization» is offered as a process of management a cost, as a result of which an initial cost brings in course of time an additional cost and forms the new cost of enterprise in the total.

Постановка проблеми. Капіталізація є важливим атрибутом ринкової економіки. Підприємства всіх видів і організаційно-правових форм в більшому чи меншому ступені здійснюють діяльність в межах забезпечення своєї капіталізації.

Дослідження капіталізації є актуальною задачею сьогодення, тим більше, коли в країні і світі зростає рівень конкурентної боротьби і складнішають умови господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти капіталізації розглядаються в багатьох роботах [1-16].

Так, в роботах [7, с.76; 6, с.76-77] відмічається, що в Україні питання, пов'язані із вивченням функцій капіталізації досліджено недостатньою мірою, не вироблено загальних теоретико-методологічних основ управління даним процесом, відсутні концептуальні положення стосовно визначення сутності таких понять як «капіталізація економіки», «капіталізація суб'єктів господарювання»... .

«Складність дослідження означеної проблематики, - стверджується в роботі [11, с. 210, 211], - полягає в тому, що сам цей термін не має єдиного трактування. Здебільшого, капіталізацію пов'язують не з реальним, а з фіктивним (так званим «псевдо капіталом»)

Системні недоліки в дослідженні категорії «капіталізація» представлено в роботі [12, с.214]. В ній вказується, що залишаються серйозні проблеми стосовно понятійного апарату, систематизації та типологізації процесів капіталізації, оцінки рівня капіталізації на мезо- та макрорівнях, оцінки капіталізації непублічних компаній та ін.

Отже, до теперішнього часу по окремих проблемах сутності і оцінки категорії «капіталізація» не існує єдиних позицій і підходів, а іноді вони мають навіть серйозні протиріччя.

Мета статті – дослідити теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки капіталізації підприємства.

Викладення основного матеріалу. Виходячи із дискусійності поглядів на дану категорію, представимо своє бачення стосовно її економічної сутності.

Капіталізація є гармонійною складовою розвитку підприємства і проявляється в ході його діяльності у вигляді специфічного процесу, якому притаманні свої характерні риси і змістовні аспекти.

Поняття «капіталізація» є похідним від терміну «капітал». І саме цей тісний зв'язок даних понять і визначає багато в чому економічний зміст капіталізації.

Так, загальновідомо, що капітал – це вартість, яка приносить додаткову вартість. Тому, по-перше, капітал – це статична величина, а капіталізація напроти – динамічна, по-друге, капітал по відношенню до підприємства, у загальному вигляді це його вартість, а капіталізація по відношенню до підприємства представляє собою певний процес, що здійснюється в межах загального розвитку підприємства. Якщо повернутися до визначення терміну «капітал», то процес отримання додаткової вартості і є для підприємства тим процесом, що характеризує капіталізацію (рис. 1).

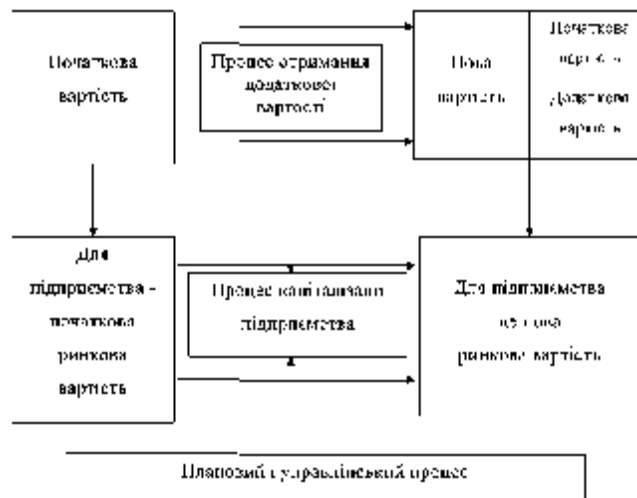

Рис. 1. Теоретико-методологічні засади щодо визначення сутності поняття «капіталізація підприємства» (авторська розробка)

Така ознака капіталізації є ключовою в дослідженні даної категорії і методологічно представлена в своїй основі на рисунку 1. Вона дозволяє визначити основні постулати в дослідженні категорії «капіталізація підприємства»:

1. Капіталізація підприємства є об'єктивною економічною категорією.
2. Капіталізація підприємства проявляється тільки в розвитку підприємства.
3. Капіталізація підприємства є динамічною величиною.
4. Капіталізація підприємства представляє собою процес.
5. Капіталізація підприємства як процес має свої особливості і є складовою загального процесу розвитку підприємства.
6. Капіталізація підприємства підлягає оцінці: кількісній і якісній.
7. Капіталізація підприємства пов'язана з основною метою діяльності підприємства.
8. Капіталізація підприємства – це управлінський процес.
9. Капіталізація підприємства – пов'язана тільки з діяльністю підприємства і оцінюється тільки за такої умови.
10. Капіталізація підприємства – пов'язана з усіма видами інвестицій в діяльність підприємства.

Визначення капіталу, як вартості, що приносить додаткову вартість, вказує ще й на те, що цей процес взагалі, і по відношенню до підприємства зокрема (визначається нами як процес капіталізації), пов'язаний безпосередньо тільки з цією вартістю.

Для підприємства це означає, що тільки таке зростання ринкової вартості підприємства відноситься до процесу капіталізації, яке забезпечене безпосередньо його діяльністю, зусиллями колективу підприємства, тобто внутрішніми чинниками його розвитку. Ті ж чинники, які не пов'язані з діяльністю підприємства (зовнішні чинники), і які за певних обставин можуть впливати на рівень ринкової вартості підприємства, до процесу капіталізації не мають відношення. До таких зовнішніх чинників можна віднести природньо-географічний аспект, політичну ситуацію, кон'юнктуру ринку тощо.

Таким чином, процес капіталізації – це керований процес, що здійснюється в межах підприємства за рахунок впливу на чинники, що є керованими. Процес капіталізації підприємства можна трактувати і як процес управління вартістю, в результаті якого початкова вартість приносить з часом додаткову вартість і формує в підсумку нову вартість. І цьому управлінню вартістю ніяким чином не відповідає зміна вартості підприємства під впливом незалежних від підприємства зовнішніх чинників. До того ж вони є некерованими та в певній мірі непередбачуваними і незалежними один від одного.

Відмічене вище є важливим аргументом того, що ці зовнішні чинники, всі разом, ніяк не представляють собою процес (в повному розумінні даного слова), а тим більше, щоб по відношенню до підприємства він був плановий і керований. Тому нами пропонується наступна методологія дослідження сутності і оцінки процесу капіталізації підприємства (рис. 2).

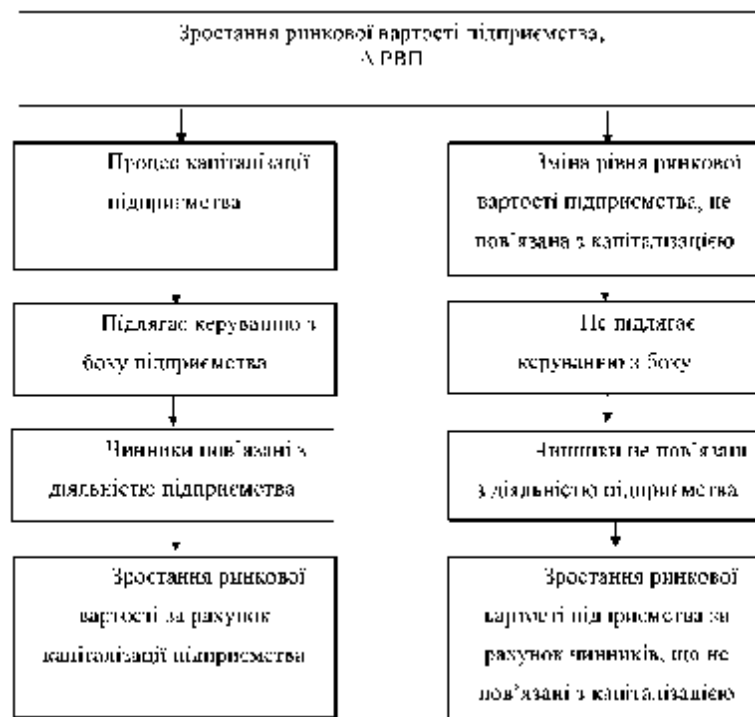

Рис. 2. Методологічні засади дослідження сутності капіталізації і її місця в загальному зростанні ринкової вартості підприємства (авторська розробка)

Розраховується результат капіталізації підприємства наступним чином:

$$P_{\text{кап.}} = \Delta \text{РВП}_{\text{кап}} = \Delta \text{РВП}_{\text{заг.}} - \Delta \text{РВП}_{\text{нез.ч.}} = \Delta \text{ВК} + \Delta \text{Гудв.},$$

де $P_{\text{кап.}}$ - результат капіталізації підприємства;

$\Delta \text{РВП}_{\text{кап}}$ – величина зростання ринкової вартості підприємства за рахунок капіталізації;

$\Delta \text{РВП}_{\text{заг.}}$ – загальна величина зростання ринкової вартості підприємства;

$\Delta \text{РВП}_{\text{нез.ч.}}$ – величина зміни ринкової вартості підприємства під впливом чинників, незалежних від діяльності підприємства;

$\Delta \text{ВК}$ – величина зростання власного капіталу підприємства;

$\Delta \text{Гудв.}$ – величина зростання гудвілу підприємства.

В цілому ж оцінювати капіталізацію підприємства потрібно по трьом напрямкам: 1) за видами і обсягами інвестування; 2) за результатами; 3) за ефективністю.

Висновки:

Запропоновані в роботі теоретико-методологічні підходи дозволяють виявити специфічні особливості економічної сутності капіталізації підприємства і загальні основи її оцінки.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б.М., Мельник Л.М. Моделювання поведінки капіталізації машинобудівного підприємства // Б.М. Андрушків, Л.М. Мельник. Капіталізація підприємств та фінансових організацій: Теорія і практика: тези доп. міжнар. наук. – практ. конф. / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк. – 2011. – С.12-13.
2. Бенювська Л.Я. Капіталізація інноваційно-активних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08. Гроші, фінанси і кредит / Л.Я. Бенювська, Ін-т регіональних досліджень НАН України. – Л., 2009. – 18с.
3. Брюховецька Н.Ю. Підходи до визначення капіталізації підприємств // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економіка. Вип.31 (117). – Донецьк: ДонНТУ, 2007. – С.224-229.
4. Булеев И.П. Институциональные аспекты стратегии и капитализации предприятий / И.П. Булеев, Н.Е. Брюховецкая // Економічний вісник Донбасу. – 2010. - №1. – С.25-29.
5. Горячук В.Ф. Системний аналіз процесу капіталізації економіки країни та визначення його як системи / В.Ф. Горячук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2010-1/doc/3/10.pdv/>
6. Єфименко Г.В. Дослідження сутності та функцій капіталізації в умовах трансформації економіки // Г.В.Єфименко Капіталізація підприємств та фінансових організацій: Теорія і практика: тези доп. міжнар. наук. – практ. конф. / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк. – 2011. – С.76-77.
7. Козоріз М.А. Методологічні основи оцінки капіталізації суб'єктів господарювання: моногр. / М.А. Козоріз. – Львів: НАН України, Інститут регіональних досліджень, 2008. – 208с.
8. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я / Р.Кох. – СПб.: Питер, 1999. – 496с.
9. Малова Т.А. Капитализация в условиях российской экономики: Теоретические и практические аспекты / Т.А. Малова. – Изд.2-е. – М.: Книжный дом «Либроком». – 2009. – 208с.
10. Попов В.М. Финансовый бизнес-план: уч. пособие / В.М. Попов, С.И. Ляпунов. – М.: Финансы и статистика. – 2007. – 464.
11. Фоміна М.В. Сутність та форми капіталізації в умовах трансформаційної економіки //М.В. Фоміна. Капіталізація підприємств та фінансових організацій: Теорія і практика: тези доп. міжнар. наук. – практ. конф. / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк. – 2011. – С.210-211.
12. Хаустова В.С. До питання щодо трактування сутності поняття «капіталізація» // В.С Хаустова. Капіталізація підприємств та фінансових організацій: Теорія і практика: тези доп. міжнар. наук. – практ. конф. / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк. – 2011. – С. 214-215.

Ключові слова: капіталізація, оцінка капіталізації, ринкова вартість підприємства, результат капіталізації.

Ключевые слова: капитализация, оценка капитализации, рыночная стоимость предприятия, результат капитализации.

Keywords: capitalization, estimation of capitalization, market value of enterprise, result of capitalization.